

Babeş–Bolyai Tudományegyetem Kolozsvár
Politikai és adminisztratív tudományok Kar
Egyetemi év: 2017-2018
I. Félév

I. Általános információk az előadásokról, szemináriumokról, szak- vagy laborgyakorlatokról

Tantárgy neve: Erdélyi kisebbségtörténet

Kódszám:

Kreditszám:

Helyszín:

Órarend:

II. Az előadás, szeminárium, szak- vagy laborgyakorlat tituláris oktatója
Név, tudományos fokozat: Dr. Pálffy Zoltán, adjunktus
Elérhetőség (e-mail cím, esetleg telefonszám): palfffy@fspac.ro

III. Kulcsszavak: kisebbség, többség, etnikai csoport, státuscsoport, nemzet (politikai, kulturális, gazdasági és társadalmi összetevők); Erdély (történeti-geopolitikai megközelítésben); diszkrimináció (negatív és pozitív); asszimiláció; disszimiláció; autonómia (kulturális, politikai, területi);

IV. A tantárgy leírása:

Az előadássorozat betekintést nyújt az etnikai kisebbségekkel kapcsolatos jogi és politikai felfogás történeti alakulásába a tizenkilencedik század utolsó harmadától napjainkig. Ezzel párhuzamosan az össz-európai elvi keretek huszadik századi gyakorlatba ültetését is figyelemmel kíséri, elsősorban Erdély vonatkozásában, külön figyelmet szentelve a kisebbségi ügy román-magyar vonatkozásaira a posztkommunista időszakban. Olyan kérdéskörök körülfárására vállalkozik, mint például a kisebbségvédelem, a kisebbségi jogok az egyéni jogoktól a csoportjogokig, vagy az autonómia különböző megközelítésekben, az ideológiai diskurzustól a mindennapi politikai és társadalmi gyakorlatig, a nemzetállami keretektől az (európai) uniós célkitűzésekig.

A tematikai csoportosítás egyrészt az alapfogalmaktól, az általánostól a partikuláris irányába halad, másrészt az európai kitekintést igyekszik a regionális (erdélyi) gyakorlat nyomán követésével ötvözni. Ezen elrendezés célja, hogy az egyes előadásokon és a szemináriumi olvasmányok ismertetése során a diákokban fokozatosan kialakuljon a kisebbségi problémák analitikus, összehasonlító jellegű megközelítésének készsége, egy olyan látásmód, mely lehetőleg mellőzi az említett régióban nem egyszer mai napig érvényesülő etnikai ütköztetés sérelmi-politikai gyakorlatát. Ugyanilyen fontos célkitűzés, hogy az egyes témák és szövegek kritikus olvasata által lehetővé váljon, hogy azok a leendő politológusok, akik maguk is kisebbségiek, önmaguk és etnikai közösségük helyzetét objektívebben, a tágabb összefüggések szem előtt tartásával tudják felmérni,

hogy saját kisebbségiként felfogható problémáikra a mindenkor adott jogi és gyakorlati keretek ismeretében keressenek pragmatikus megoldásokat. A tematikában viszonylag nagy helyet kapó, a mindenkori erdélyi kereteken és történelmi gyakorlaton túlmutató közép-európai kitekintés is ezt a célt hivatott szolgálni.

V. Az előadások tematikája, szemináriumok, részfelmérések, elvégzendő feladatok részletes terve/beosztása:

1. HÉT: Bevezető: A kisebbség-fogalom tartalmának történeti alakulása, nem utolsó sorban a többség-fogalom viszonylatában.

Inis, Claude L. *National Minorities, an International Problem*. Cambridge: Harvard University Press, 1955. 1-47. p.

Andreescu, Gabriel: *Națiuni și minorități*. Iași, 2004, Polirom. 47-69. p.

2. HÉT: Főbb elvi kérdések: Kisebbségvédelem, kisebbségi jogok, autonómia.

Andreescu, Gabriel: *Națiuni și minorități*. Iași, 2004, Polirom. 97-125. p.

3. HÉT: Kisebbségek és kisebbségvédelem Európában a „hosszú tizenkilencedik században”.

Alcock, Anthony: Protection of Minorities in Europe before the First World War. In Alcock, Anthony: *A History of the Protection of Regional Cultural Minorities in Europe. From the Edict of Nantes to the Present Day*. London, 2000, Macmillan. 5-39. p.

3. HÉT: Többség és kisebbség: Önrendelkezési jog Közép- és Délkelet – Európában. A “Wilson-í” nemzeti önrendelkezés elve és a párizsi békeszerződések. Pearson, Raymond: *National Minorities in Eastern Europe*. 190-230. p.

Galántai, József. "Kisebbségvédelem a párizsi békekonferencián, 1919-1920." [Minority protection at the Paris Peace Conference, 1919-1920] *História* no. 2-3 (1991): 28-31.

4. HÉT: Nemzetépítés az első világháború utáni új államokban. Közigazgatás, oktatás, egyházi ügyek; “balkáni” és “közép-európai” hagyományok a belügyekben.

Clarke, James: Education and National Consciousness in the Balkans. In Hupchik, Dennis (szerk.): *The Pen and the Sword: Studies in Bulgarian History*. Boulder, 1988, East European Monographs. 24-57. p.

Gellner, Ernest: Ethnicity and Faith in Eastern Europe. In Groubard Stephen R. (szerk.): *Eastern Europe ...Central Europe ... Europe*. Boulder, USA, 1991, Westview Press. 267-283. p.

5. HÉT: A nemzeti kisebbségekkel kapcsolatos bánásmód Közép- és Délkelet-Európában és a Nemzetek Szövetsége; kisebbségvédelem a két világháború között.

Vangyel Erzsébet: A kisebbségi jogvédelem és a Nemzetek Szövetsége. In Kiss Károly és Lovas Krisztina: *Történelem és nemzet*. Budapest, 1996, ELTE. 419-455. p.

Jones, Dorothy V.: The League of Nations Experience in International Protection. *Ethics & International Affairs* no. 8 (1994): 77-97. p.

6. HÉT: Államiság, nemzetiség illetve társadalmi és gazdasági szerkezet összefüggései Közép- és Délkelet-Európában 1945 előtt.

Spulber, Nicholas: The Role of the State in Economic Growth in Eastern Europe since

1860. In Aitken, Hugh (szerk.) *The State and Economic Growth*. New York: 1959. 255-277. p.

Berend, Iván T. és Ránki György: *Közép-Kelet Európa gazdasági fejlődése a 19. és 20. században*. Budapest, 1976, Gazdasági és Jogi Kiadó. 527-561. p.

7. HÉT: Az osztályharc nemzeti vonatkozásai. A nemzeti kisebbségi probléma szocialista megoldása. Egyház, kultúra és oktatás a szovjet csatlós-államokban.

Joó Rudolf: *Nemzeti és nemzetiségi önrendelkezés, önkormányzat, egyenjogúság*. Budapest, 1984, Kossuth. 100-135. p.

Verdery, Katherine: *National Ideology Under Socialism. Identity and Cultural Politics in Ceausescu's Romania*. Berkeley, 1991, University of California Press. 98-137, 215-256, 305-319. p.

8. HÉT: *Az eddigi témák rendszerező áttekintése. Zárthelyi kidolgozat. Házi dolgozat-témák bejelentése*.

9. HÉT: A Nemzetek Szövetségétől az ENSZ-ig: A (nemzeti) kisebbségek jogi vonatkozásban a második világháború után.

Andreescu, Gabriel: *Națiuni și minorități*. Iași, 2004, Polirom. 142-192. p.

Ludányi, András: Programozott amnézia és kellemetlen ébredés. Magyar kisebbségek a nemzetközi politikában, 1945-1989. In Romsics Ignác (szerk.): *Magyarország és a nagyhatalmak a 20. században*. Budapest, 1995. 245-265. p.

10. HÉT: Kisebbség, oktatás, nacionalizmus – Kulturális perspektívák.

Eriksen, K, et al.: Governments and the Education of Non-Dominant Ethnic Groups in Comparative Perspective. In Tomiak Janus, et al. (szerk.): *Schooling, Educational Policy and Ethnic Identity. Comparative Studies on Governments and Non-Dominant Ethnic Groups in Europe, 1850-1940*. Volume I. Dartmouth, 1992, NY University Press: European Science Foundation. 389-419. p.

Schleicher, K.: Introduction: Nationalism and internationalism. Challenges to education, in Schleicher, K. (szerk.): *Nationalism in education*. Frankfurt, 1986, Peter Lang. 13-39. p.

Sutton, F.: Education and the making of modern nations. In Coleman, James S. (szerk.): *Education and political development*. Princeton, NY, 1965, Princeton University Press. 51-75. p.

11. HÉT: A kisebbségi problematika 1989 után Közép- és Délkelet – Európában.

Alkock, Anthony: Eastern Europe. In Alkock, Anthony: *A History of the Protection of Regional Cultural Minorities in Europe. From the Edict of Nantes to the Present Day*. London, 2000, Macmillan. 180-200. p.

Eibner, John V.: A szovjet valláspolitikai hatalma és bukása. In Balla Bálint (szerk.): *Sztálinizmus és desztalinizáció Magyarországon. Felszámolták-e a szovjet rendszert? Politikai tanulmányok*. Budapest, 1990. 37-63. p.

12. HÉT: Román-magyar vonatkozások a legújabb fejlemények tükrében – Elvek és/vagy gyakorlat.

Andreescu, Gabriel: *Națiuni și minorități*. Iași, 2004, Polirom. 192-229. p.

Gereben Ágnes: Pozitív diszkrimináció negatív eredményekkel. A posztszovjet térség. In Ágnes Gereben, et. al. *A pozitív diszkrimináció elmélete és gyakorlata*. Budapest, 1996, Minoritas Alapítvány.

13. HÉT: Összegezés és kitekintés – Kisebbségpolitikai perspektívák az Európai Unióban.

Alcock, Anthony: No Lessons Learned. In Alcock, Anthony: *A History of the Protection of Regional Cultural Minorities in Europe. From the Edict of Nantes to the Present Day*. London, 2000, Macmillan. 200-218. p.

14. HÉT: *Házidolgozat-témák véglegesítése (közös megbeszélése), szakirodalmi útmutatás.*

VI. Elvárások, felmérés/értékelés módja:

-- zárthelyi kidolgozat a félév közepén, mely az általánosabb keretvalamely vonatkozását tárgyalja (a végosztályzat 20 százaléka);

-- félév végi vizsga, a vizsgaszesszióban beadandó otthoni dolgozat formájában, melynek témáját a diák egyénileg választja, az egyes témák a vizsgált időszakban Erdélyben kisebbségként megjelenő etnikai közösségek – románok (ortodox, görög-katolikus), magyarok (székelyek), szászok, svábok, zsidók, örmények, cigányok – bemutatását célozzák, a mindenkori többséghez való viszony dinamikájának tükrében; (a végosztályzat 50 százaléka);

--a résztvevők teljesítményének értékelése során a fennmaradó 30 százalékot a szemináriumi tevékenység - a kijelölt olvasmányok ismertetése és megbeszélése - képezi. A vizsgára való megjelenés külön feltétele egy, a választott etnikai csoportra vonatkozó könyvészeti jegyzék összeállítása

VII. Szervezési részletek, kivételes esetek kezelése:

A szemináriumok olvasmányanyagából lehetőség szerint fénymásolatok készülnek, melyeket a résztvevők mindegyike kézhez kap. Ugyanakkor az esetleges nyelvi nehézségek áthidalására, valamint egy átfogóbb összehasonlító keret biztosítására s nem kevésbé az egyéni érdeklődés kielégítése céljából *alternatív bibliográfia* is rendelkezésre áll. Ebből a körülményeknek és az egyes diákok elvárásainak megfelelően válogathatóak ki a megfelelő tételek.

Az adott félév végén leteendő vizsga érdekében a diákok a szemináriumok 70%-ra, de az előadásoknak is mintegy 50%-ra kötelesek eljárni. Kivételes esetben a hiányzásokat pluszmunkával (pl. jegyzetek, írásbeli olvasmánybeszámolók készítése) pótolni lehet, de csakis akkor, ha az óralátogatás egyéni körülményeit az adott diák félév elején tisztázza a tanárral. A plágiumra vonatkozóan a diákok figyelmébe ajánljuk Szász Alpár Zoltán belső használatra szánt részletes eligazítását, egyben azt is, hogy a plagizálást a házidolgozatra való különös tekintettel az egyetemi szabályzatnak megfelelő szigorral büntetjük.

Általános könyvészet:

Alcock, Anthony: *A History of the Protection of Regional Cultural Minorities in Europe. From the Edict of Nantes to the Present Day*. London, 2000, Macmillan.

Andreescu, Gabriel: *Națiuni și minorități*. Iași, 2004, Polirom.

Gergely A. András: *Kisebbség, etnikum, regionalizmus*. Budapest, 1997, Scientia Humana.

Hurst, Hannum: *Autonomy, Sovereignty, Self-Determination. The Accomodation of Conflicting Rights*. Philadelphia, 1996, University of Pennsylvania Press.

Romsics Ignác: *Nemzet, nemzetiség és állam Kelet-Közép és Délkelet-Európában a 19. és 20. században*. Budapest, 1998, Napvilág Kiadó.

Ajánlott könyvészet:

- Balogh Artúr: A kisebbségek nemzetközi védelme a kisebbségi szerződések és a békeszerződések alapján. Miercurea-Ciuc-Csíkszereda, 1997, Kájoni.
- Brölmann, Catherine, René Lefebvre és Marjoleine Zieck (szerk.): *Peoples and Minorities in International Law*, Dodrecht/Boston/London, 1993, Martinus Nijhoff Publishers.
- Bucheit, Lee C.: *Secession: The Legitimacy of Self-Determination*. New Haven, Conn., 1978, Yale University Press.
- Danspeckgruber, Wolfgang: Self-determination, Subsidiarity and Regionalization in Contemporary Western Europe. In Danspeckgruber, Wolfgang és Arthur Watts (szerk.): *Self-Determination and Self-Administration, A Sourcebook*. Boulder, London, 1997, Lynne Rienner Publishers. (221-237. p.)
- Kymlicka, Will: *Multicultural Citizenship: A Liberal Theory of Minority Rights*, Clarendon, 1995.
- Pozsony Ferenc: *Erdély népei*. KJNJ – BBTE, Magyar Néprajzi és Antropológia Tanszék, Kolozsvár, 2009.
- Livezeanu, Irina. *Cultural Politics in Greater Romania; Regionalism, Nation Building, and Ethnic Struggle, 1918-1930*. London, 1995, Cornell University Press. (29-49, 211-245. p.)
- Poulton, Hugh: *Minorities in Southeast Europe: Inclusion and Exclusion*. Minority Rights Group International, 1998.
- Ránki György: *Állam és társadalom a két világháború közötti Közép-Kelet-Európában*. Budapest, 1986, MTA Történettudományi Intézet.
- Tabajdi Csaba és Barényi Sándor (szerk.): *Hogyan érthetné meg a Nyugat jobban a közép- és kelet-európai kisebbségek kérdéskörét, illetve ők hogyan értethetnék meg magukat jobban a Nyugattal?* Budapest. 1998, Osiris.
- Walters, F. P.: *A History of the League of Nations*. London: Oxford University Press, 1952.

Elektronikus adatbázisból

- Bárdi Nándor: Viták, tervek, javaslatok a kisebbségi kérdés kezeléséről. In *Kisebbségi magyar közösségek a 20. században*. Szerkesztette Bárdi Nándor, Fedinec Csilla, Szarka László http://adatbank.transindex.ro/region/kisebbségkutatas/pdf/II_fej_11_Bardi.pdf
- Benkő Levente: Magyar nemzetiségpolitika Észak–Erdélyben 1940–44. *Pro Minoritate*, 2002. ősz, 7–41. http://adatbank.transindex.ro/html/cim_pdf964.pdf
- Bottoni, Stefano: *A romániai modell sajátosságai: a Magyar Autonóm Tartomány. A Ceaușescu-féle modell, a román államnacionalizmus*. http://adatbank.transindex.ro/region/kisebbségkutatas/pdf/V_fej_04_Bottoni.pdf
- Gángó Gábor: *Az 1868. évi nemzetiségi törvény és következményei*. http://www.jakabffy.ro/magyar_kisebbség/pdf/02_gango.pdf

- Gidó Attila: *On Transylvanian Jews. An Outline of a Common History*. Working Paper, nr. 17/2009, Institutul pentru Studierea Problemelor Minorităților Naționale, Cluj-Napoca, 40 p. http://adatbank.transindex.ro/html/cim_pdf1336.pdf
- Schöpflin György: *Interetnikus kapcsolatok Erdélyben - retorika és valóság*. <http://www.jakabffy.ro/magyarkisebbseg/index.php?action=cimek&lapid=8&cikk=m980113.htm>
- Sebestyén Mihály: A meggyökerezéstől az emancipációig. In: *Korunk* 1991. 8. (2) 933–940. http://adatbank.transindex.ro/html/cim_pdf1343.pdf
- Tilkovszky Lóránt: *Revízió és nemzetiségpolitika Magyarországon 1938–1941*. Akadémiai Kiadó, Budapest, 1967. 255–334. http://adatbank.transindex.ro/html/cim_pdf971.pdf
- Vasile Ciobanu: *Nemzeti kisebbségi törvénytervezetek a két világháború közötti Romániában*. <http://www.jakabffy.ro/magyarkisebbseg/pdf/10ciobanu.pdf>